

Campo de' Fiori + Piazza Navona

Campo de' Fiori

Toto náměstí je jedno z nejslavnějších římských tržišť. Svůj název dostalo podle květinového pole, které se tu ještě ve středověku rozprostíralo. Vždy to bylo centrum lidového Říma a nejživější římské tržiště. Od 17. století se zde konaly veřejné popravy, mnozí odsouzení tady skončili svůj život a jejich končetiny byly pro výstrahu přibity na různých místech Říma. Před zraky přihlížejících zde probíhalo také mučení a výslechy. Vysoká šibenice stála na náměstí až do roku 1798. Jako připomínka zde stojí socha Giordana Bruna, který byl právě tady 17. února 1600 upálen. Socha byla postavena roku 1887 a pochází od Ettorea Ferrariho. Kolem podstavce pomníku jsou v reliéfech zobrazena jména a podoby dalších údajných „kacířů“. Jsou mezi nimi Erasmus Rotterdamský (15/16. stol., holandský humanista, filosof a filolog), Jan Hus, Jan Viklef (14. stol., anglický filosof), Lucilio Vannini (16/17. stol., italský filosof a fyzik), Aonio Paleario (Antonio della Paglia/ra/, 16. stol., italský humanista, náboženský reformátor), Michael Servetus (1/2 16. stol., španělský teolog, lékař, humanista a kartograf), Paolo Sarpi (16/17. stol. italský teolog, historik, astronom a další), Petrus Ramus (16. stol., francouzský filosof a humanista) a Tommaso Campanella (16/17. stol., italský filosof, teolog, básník).¹ Kolem náměstí byla odedávna také řada hostinců. Na počátku 16. století patřila k nejvyhlášenějším *Taverna della Vacca* (Hostinec u krávy) patřící Vanozze de Catanei, milence papeže Alexandra VI. Borgii. Na rohu náměstí, kde stával její lokál (č. 13) lze vidět značně poškozený erb. Nachází se zde i bývalé židovské ghetto a restaurace nabízejí římsko-židovskou kuchyni. Za náměstím Campo dei Fiori leží těsná, půlkruhová ulice zvaná Via della Grotta Pinta. Jedná se o půlkruh orchestry antického divadla, které nechal postavit Pompeius roku 55 př. Kr., rozprostíralo se až k dnešnímu Largo Argentina.² Proti stavbě stálého divadla byly v Římě v té době předsudky, Pompeius tedy spojil divadlo s chrámem Venuše Vítězné (*Venus Victrix*) a mohl prohlašovat, že zasvěcuje chrám, nikoli divadlo. Rozsah divadla byl buď pro 11 000, nebo podle Plinia až pro 40 000 lidí. Divadlo je jmenováno i ve středověkých pramenech.³

---

¹ HIBBERT, Christopher. *Řím: životopis města*. s. 413.

² FIALA, Václav. *Umělecký Řím: průvodce městem antickým, papežským a současným po stopách umělců a jejich děl*. s. 133.

³ BRTNICKÝ, Ladislav. *Topografie starověkého Říma*. s. 321 n.

Piazza Navona

Piazza Navona je nejslavnější barokní náměstí Říma. Jeho podobu vytvořili oba velcí architekti barokního Říma Borromini a Bernini. Nachází se na místě Domitianova antického atletického stadionu - *Circus agonalis*, který byl postaven před rokem 86 n. l. na Martově poli. V průběhu času se z názvu vyvinulo „in agone“, „innagone“, „navone“,⁴ z něhož posléze vzniklo Navona. Ve středověku bylo mylně označováno Domitianovo stadium za mohutné trosky Flaminiova cirku.⁵ Rozkládalo se na západ od lázní Neronových. Bylo určeno pro atletické hry, které ale nebyly u Římanů v oblibě tak, jako gladiátorské zápasy, a pokud se pěstovaly, stadia byla jen dočasně zřízená ze dřeva, jako za Caesara a Augusta. Nero pro ně zřídil se svými lázněmi gymnasium, které však bylo zničeno. Domitianovo stadium mohlo mít až 30 000 míst a nabylo velkého významu r. 217 n. l., kdy byl Flaviovský amfiteátr poškozen požárem a několik let v něm nebylo možné konat gladiátorské hry (*Dio LXXVIII 25*). Alexander Severus opravil amfiteátr i stadium pomocí daní uložených nevěstkám a kuplířům. Zachovalo se až do středověku. Zbytky sedadel zůstaly patrné až do 16. stol., kdy zmizely vystavěním soukromých domů. Domy byly stavěny na obvodu závodní dráhy, takže vzniklo náměstí zachovávající půdorys stadia a na severu mělo půlkruhovitou formu. Zbytky stadiových zdí lze dnes vidět např. pod kostelem Sant' Agnese. Domitian založil také *Odeon*, budovu určenou k produkcím musickým, kterou císař Trajan dal opravit stavitelem Apollodorem. Počet diváků se mohl pohybovat okolo 10 000. Dnes nejsou po něm viditelné zbytky, ale roku 1950 byl nalezen 10 metrů vysoký mramorový sloup. Neznáme ani jeho polohu, existuje však domněnka, že je ukryto pod umělou vyvýšeninou - monte Giordano, mezi ulicemi Coronari a di monte Giordano.⁶

Závodní dráha nebyla ve středověku nikdy zastavěna a nikdy také nebylo zapomenuto, k čemu kdysi náměstí sloužilo. Prakticky beze změn se dochovalo jako aréna pro soutěže a sporty až do počátků renesance, kdy sem Sixtus IV. přesunul trh z Kapitolu. V roce 1485 byl prostor vydlážděn a postupně dostával rysy veřejného náměstí. Půdorys cirku však zůstal dodnes zachován.

Nacházelo se zde i loutkové divadlo, velmi oblíbené v 16. století. Přímo na náměstí bylo možné pozorovat šašky a akrobaty, astrology věstící budoucnost a lazebníky a zubaře přede všemi provozující svou činnost.

---

⁴ <http://www.romasegreta.it/parione/piazza-navona.html>.

⁵ BRTNICKÝ, Ladislav. *Topografie starověkého Říma*. s. 324.

⁶ BRTNICKÝ, Ladislav. *Topografie starověkého Říma*. s. 350 n.

Dnešního vzezření náměstí nabylo díky mecenášskému příspěví papeže Inocence X. (pontifikát 1644-1655) z rodu Pamphilj. V 16. století měli Pamphiljové, papežovi předci z Umbrie, skromný palác. Papež Inocenc se ho rozhodl přestavit na honosnější sídlo a z jeho okolí vytvořit podobně elegantní a působivý památník své rodiny a vlády, jakým bylo pro Urbana VIII. okolí Palazzo Barberini. Rodinný palác Palazzo Pamphilj byl postaven v letech 1644-1650⁷ a vyzdobil ho Pietro da Cortona. Inocenc X. také pověřil Girolama Rainaldiho, aby společně se synem Carlem postavili nový kostel v západní části náměstí. Jedná se o kostel sv. Anežky (*Sant'Agnese in Agone*), který se nachází na místě, kde sv. Anežka přišla o život mučednickou smrtí, protože se nechtěla vdát za pohana. Kostel začal stavět architekt Girolamo Rainaldi se synem Carlem roku 1652/3 a dokončil ho Francesco Borromini roku 1657. Inocenc X. je zde pohřbený. Kostel Sant'Agnese, stejně jako palác, zdobí holubice s olivovou ratolestí v zobáčku jako znak rodu Pamphilií.⁸

Uprostřed náměstí se nachází slavná Fontána Čtyř řek (*Fontana dei Fiumi*) od Berniniho. Ta byla postavena v roce 1651 pro papeže Inocenta X. Fontána Čtyř řek je z Berniniho římských fontán nejen největší, ale také umělecky nejambicióznější. Po skončení třicetileté války už evropské velmoci nepočítaly s papežem jako s rovnocenným partnerem a nenechaly jej zasahovat do poměrů. Nad alegorií čtyř řek (Nil, Dunaj, Ganga a Rio de la Plata), zastupující v té době známé kontinenty, se zvedá mohutný obelisk 16 metrů vysoký jako symbol papežské moci nad celým světem. Obelisk sem byl přivezen z cirku Maxentiova za městem, ale není to egyptský výrobek, nýbrž napodobenina římská.⁹ Sochy obrů vodních toků symbolizují také řeky biblického Ráje. Postava Nilu má zahalenou hlavu na znamení, že v té době nebyl znám jeho pramen.¹⁰ Bernini zde zkomponoval pohyblivou vodní krajinu pro svatý rok 1650. Jméno Navona pochází z řeckého „agon“, což znamená zápas, závod, ale ve staroitalštině také „velká loď“. V 17. - 19. století se tu v létě každý týden konaly velkolepé vodní slavnosti, k nimž patřila *naumachia* neboli vodní klání a žertovné námořní bitvy.¹¹ Realizovaly se tak, že z fontány na náměstí přitékala voda tak dlouho, dokud nebylo celé zaplavené. Fontány na Piazza Navona, a stejně tak na Piazza Farnese, jsou napájeny ze stejného akvaduktu jako Fontána di Trevi.

---

⁷ HIBBERT, Christopher. *Řím: životopis města*. s. 394.

⁸ FIALA, Václav. *Umělecký Řím: průvodce městem antickým, papežským a současným po stopách umělců a jejich děl*. s.164.

⁹ BRTNICKÝ, Ladislav. *Topografie starověkého Říma*. s. 351 n.

¹⁰ FIALA, Václav. *Umělecký Řím: průvodce městem antickým, papežským a současným po stopách umělců a jejich děl*. s. 165 n.

¹¹ HIBBERT, Christopher. *Řím: životopis města*. s. 240.

V severní části stojí Neptunova kašna (*Fontana del Nettuno*), která je dílem sochaře Giacoma della Porty. V jižní části se ještě nachází Maurova fontána (*Fontana del Moro*). Vznikla v roce 1575 na podnět papeže Řehoře XIII. Je vytesána z růžového mramoru a ozdobena čtyřmi tritóny. Bernini tuto fontánu zvětšil a ozdobil ji lasturou se třemi delfíny. To se ale nelíbilo papeži Inocentovi X. a tak nechal Bernini zhotovit sochu doprostřed, a to muže bojujícího s delfínem od Giovanniho Antonia Mariho.¹² V roce 1874 byly sochy nahrazeny kopiemi a originály jsou uloženy ve Villa Borghese.

Na Piazza Navona se nachází také katolický kostel San Giacomo degli Spagnoli neboli Nostra Signora del Sacro Cuore. Původní budova byla postavena ve 12. století, poté byl přestavěn k výročí Svatého roku 1450. Od roku 1506 do 17. století byl národním kostelem Španělů v Římě. Na konci 19. století nechal papež Lev XIII. budovu zrenovovat.

Dnes se na náměstí konají různá představení, protože si uchovalo tvar dokonalého jeviště.

Bibliografie:

BRTNICKÝ, Ladislav. *Topografie starověkého Říma*. Praha: Čes. akademie, 1925, 484 s.

FIALA, Václav. *Umělecký Řím: průvodce městem antickým, papežským a současným po stopách umělců a jejich děl*. Vydání první. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 419 stran. ISBN 978-80-7422-364-8.

HIBBERT, Christopher. *Řím: životopis města*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998, 469 s., [19] s. barevných obrazových příloh. ISBN 80-7106-213-8.

Piazza Navona [online]. [cit. 2015-20-09]. Dostupné z: <http://www.romasegreta.it/parione/piazza-navona.html>

Fontana del Moro [online]. [cit. 2015-20-09]. Dostupné z: https://it.wikipedia.org/wiki/Fontana_del_Moro

---

¹² https://it.wikipedia.org/wiki/Fontana_del_Moro